

elvi határozat kapcsán történt, amely határozat kimondotta, hogy az igazgatóság és felügyelőbizottsági tagok bármilyen díjazása érvényesen csakis a közgyűlésen történhetik és utóbb szükségessé vált, hogy a Kúria egy újabb határozatban az elvi határozat időbeli hatályát megszorítsa akkép, hogy az elvi határozat előtti időre nem hat ki.

A magunk részéről úgy véljük, hogy a kérdésnek a jogegységi tanács elé vitele jogászilag és gazdaságilag is indokolt, de a megoldást nem az igenlő válaszban, hanem egy kompromisszumos megoldásban látnök, abban az értelemben, hogy az esetre, ha tulajdonváltás célja épen a haszonbérleti szerződés megszüntetése, ha a tulajdonváltás erre a megszüntetésre való expediensként használtatik fel szerződő felek által, úgy az új tulajdonost se illesse meg a felmondási jog. Ez az álláspont a ma érvényes jogból is levezethető, mert az in fraudem legis eljárás tilalma ehhez a megoldáshoz juttat. Bírói gyakorlatunkban közeleső a Kúria 953/1910. P. IV. számú határozata, amely a közkereseti társaság feloszlása iránt a tag magánhitelezője részéről a Kt. 101. §-a alapján indított keresetét elutasította azzal az indokolással, hogy a felperes csupán álhitelező és az alaki jog szabályainak megfelelő végrehajtás mellett sem használható fel a szinlelt követelés az álhitelező részéről visszaélésre és jogos érdekek kijátszására. (Hiteljogi Döntvénytár V. kötet 145. lap.)

A helyzet nemcsak in fraudem legis elvének alkalmazásában mutat analógiát, hanem abban is, hogy egy hosszabb tartamú szerződés terhétől harmadik személy közbeiktatásával vélték keresni a szabadulást. Érdekes megemlíteni, hogy a Kúriának az a döntése, amelyre a kérdés kitűzése is hivatkozik, (Kúria 530/1913.) az új tulajdonos által indított felmondás iránti keresetét elutasítja, de az indokolásban nem jut élesen kifejezésre sem az összejátszásra, sem az in fraudem legis elvére való utalás, bár a döntés indokolásában a gondolat benne él.

B. S.

Megjegyzések a Házassági Törvény 80. §-ának c) pontjához. I.
Az a házastfél, aki a házastársi kötelességeket szándékosan és súlyosan megsérti, relatív bontóokot valósít meg. (80. §. a) pont.)

A házastársi kötelességek sokrétű fogalma nem tűr jogi definíciót s ilyen adni az Mtj. 111. §-a sem kísérli meg, az Mtj. 111. §. 2. bekezdése példalódzásnál nem egyéb.

A házastársi kötelességek csak negative kapnak jogi színezetet: mint házastársi kötelességszegések.

A jogász tehát csak azt mondja meg, hogy mit *nem* szabad tennie a házastfélnek.

Így például nem szabad titokban leveleznie, idegennel jegyet váltania, bordélyházban szakácsnői szolgálatot vállalnia, idegen férfi lakására felmennie, a debitum conjugale-t kizárólag övszerrel teljesítenie, levetközött idegen nővel lefeküdnie, bordélyházban megfordulnia, részegeskedés következtében menházba felvétetnie stb., stb.

II. Birói gyakorlatunk a házasságot erkölcsi célú intézménynek látja és ekként kezeli. Az erkölcstelen cselekedetet — mint ez a fenti példákön is kitünik — házastársi kötelességszegésként minősíti és megállapítása esetén relatív bontóokot észlel.

Egyetlen kötelességszegés elegendő a bontóok megvalósításához.

Egyetlen erkölcstelen cselekedet is megvalósíthatja a bontóok tényállását, hiszen minden erkölcstelen tett — legalább is közvetve — házastársi kötelességszegés. Az unitas vitae et carnis-ra kihat a mérég, hacsak egy csöppje is befészkelte magát az egyik házastárs testébe.

III. Ha pedig fogalmilag és a birói gyakorlat álláspontja szerint is elegendő *egyetlen* erkölcstelen tett a relatív bontóok megvalósításához, joggal kérdezhetjük, hogy mire való a 80. §. c) pontja. Ha a bíróság *egyetlen* erkölcstelen tett miatt is bonthat, minek hangsúlyozni, hogy a házasság erkölcstelen élet megátalkodott folytatása miatt is felbontható. Ha egy csepp mérég is hathat, miért beszélünk az adagokban való mérgezésről, amikor csakis az a kérdés, hogy hatott-e a mérég? (fel van-e dülva a házasság?).

A megátalkodottságnak három eleme van: jogellenesség, szándékosság és huzamosság. Az első két elem a 80. §. a) pontjából sem hiányzik. A harmadik elem e pont szempontjából közömbös.¹⁾

A házasság tehát minden szándékos és jogellenes tett miatt felbontható feldultság esetén, feltéve, hogy e tett közvetlenül vagy közvetve házassági kötelességszegés. S mert az erkölcstelen életmód házastársi kötelességszegés, a házasság akkor is felbontható, ha a relatív bontóok nem egy tényben, hanem a tények sorozatában jelentkeznek.

Az a cselekmény tehát, amely a 80. §. c) pontjába ütközik, beleütközik az a) pontba is.

A 80. §. betűzése tehát csak látszatra taxáció; a logikai magyarázat kideríti, hogy a pongyola törvénszöveg példalódzást takar.

A törvény pleonázmusára magánjogunk két nagyja: Grossschmid és Szászy—Schwarz is rámutatott.

Grossschmid így ironizál: „... mint többször mondtam, e Revisió igenis futólagos s inkább csak formai vagy még világosabban szólva csak symbolikus volt...” (i. m. 700. o. Conv. I. 2. Revisió b).

Szászy—Schwarz pedig az alábbiakkal indokolja a maga ellenjavaslatát: „A jav. 102. §-a (a jelenlegi 80. §.) színleg taxative sorolja fel egymásután a relative válókokat. Valóságban az a) pont („a házastársi kötelességeket szándékos magaviselete által súlyosan megsérti”) csak egy clausula generalis, mely alá a többi relatív válókok is esnek és mely mellé a többi b)—d) pontok inkább csak colorándi

¹⁾ Különös indokolás: „a szándékos magaviselet kifejezése legtöbb esetben a jogellenes ténykedésnek bizonyos folytonosságát vagy ismétlését feltételezi, anélkül, hogy kizárná fogalmi köréből az egyes magukban álló cselekményeket, tehát azoknak bontó minőségét”. (Grossschmid Béni: A házasságjogi törvény. Budapest, 1908. II. k. 700. s. köv. o.)

causa sorakoznak." (Codificationális dolgozatok. Budapest, 1902. 49. o.)

A törvényjavaslat azonban mégis törvénné lett, mert "... e nagy momentuosítású törvénytétel mögött a Miniszter... állott." (Grosschmid id. helyen.)

Törvénné lett annak dacára, hogy az indokolásban a c) pont mellett felhozott példák (a becstelen foglalkozás és keresetmód, megrogzött iszákosság, lealjasító játékszenvedély) sem jelentenek novumot az a) ponttal szemben.

IV. Birói gyakorlatunk azonban a 80. §. c) pontját nem alkalmazta. A Magánjogi birói gyakorlat című munkában egyetlen oly ítéletet sem találni, amely a c) pont alapján bontana. Bíróságaink ösztönös jogérzése és higgadt józansága óvatosan elkerülte ezt a törvényhelyet és az a) pont alapján bontott.

Dr. Tóth György kir. kúriai bíró úr ebben a gyakorlatban „álhumanizmust” lát és a kir. Kúria P. III. 6209/1927. sz. ítéletéhez fűződő megbeszélésében (Magánjog Tára IX. k. 137. o.) a 80. §. c) pontjának alkalmazása mellé szegődik: a vadházasságban élés a 80. §. c) pontjában meghatározott bontóokot valósítja meg.

Egy későbbi ítélet (P. III. 8245/1930., Magánjog Tára XIII. k. 7. o.) pedig a falu közszájára jutott iszákos életmódban, dologtalanságban, a család elhanyagolásában a 80. §. a) és c) pontjába ütköző relatív bontóokot észlel.²⁾

V. A jó törvény a jogtudomány és a jogalkotó házasságából születik. A c) pont fogalmazása körül azonban mintha a jogtudomány atyai feladatát más végezte volna el. Így került olyasmi a házassági törvénybe, ami veszélytelenül kimaradhatott volna.

A felesleges cikornyától a jog építőmesterei tartózkodnak s mi nek is az odavetett dísz abba az épületbe, amelyet a stílus egysége, az egyenesség, a zárt és nemes vonalak emelnek a jogi Igazsághoz.

A jog épületében csak annak van helye, ami szükséges s ami dísz, az nem tartozik a jog palotájához. Ami dísz, az nem jogszabály. Az exemplifikáció — ha tényleg példálódzás — nem jogszabály s a bíró nem téved olyankor, amikor ítéletét nem a *példához* méri, hanem a *jogszabály* alapján hoz ítéletet.

Az exemplifikáció *nem jogszabály* s jogi értékűvé csak akkor lesz, ha ahhoz olyan speciális joghatály tapad, mely magából a generális jogszabályból ki nem tűnik.

Ámde a c) ponthoz ilyen speciális magánjogi hatály nem fűződik. A törvény ugyan a szülők vétkességét, egyéb személyes körülményeit, erkölcsiségét magánjogi hatályú ténynek tekinti (Ht. 95. §. 3. bek., Gyt. 22. §. stb.), az erkölcstelen élet megátalkodott folytatásának azonban a vele járó társadalmi értéksökkenésen kívül egyéb, különleges jogi következménye nincsen.

²⁾ A d) pont felhívása nyilván nyomdahiba.

Az apai javak gonosz vesztegetése mellett gonosztevő vagy más istentelen életű emberekkel való cimboraság (Werböczy. Tripartitum I. r. 53. c. 4. §.), a megátalkodottan becstelen vagy erkölcstelen élet folytatása (Mtj. 2010. §. 4. pont) kitagadási ok ugyan, a házassági perben hozott az az ítélet azonban, amely az egyik házastárs életmódjának megátalkodott erkölcstelenségét megállapítja, az örökösödési bíró számára res judicata-t nem képez, egyéb okokon kívül már csak azért sem, mert a kötelelésre jogosult a bintóítélet hozatala *után* jó útra térhetett, a kitagadási oknak pedig a kitagadás időpontjában kell fennforognia.

A házassági per bírójának arra van hatásköre, hogy a házassági jog szempontjából a kötelelki (és ezzel összefüggő vagyoni, gyermekvédelmi stb.) kérdésekben döntsön,³⁾ arra ellenben nincs, hogy joghatály nélküli társadalmi értékitéletnek legyen kifejezője. Csak lehetséges, de nem szükségképi, hogy a bíróban a feldultság kérdésében való állásfoglalást meggyőződössé az erkölcstelen élet megátalkodott folytatása érlelje, a bontóok azonban ilyenkor sem a c) pont, hanem az a) pont s a c) pont a feldultság megállapíthatásának egyik komponense csak.

Dr. Goldberger József.

Öröklakás szövetkezetek.*) A háború utáni években mindmáig tömegesen létesültek szövetkezetek azzal a céllal, hogy tagjaiknak a jegyzett üzletrészek ellenében örökös lakást biztosítsanak. Amíg a lényeg az volt, hogy többen összeállottak s annyi üzletrészt jegyeztek, hogy abból az építési tőke kikerült, addig semmi hiba nem volt. Utóbb azonban ismételten létesültek ezek az öröklakás szövetkezetek abban a formában, hogy vállalkozók különféle kölcsönökből és áruhitel révén felépítették a szövetkezeti házat, az üzletrészeket az öröklakást vásárlókkal lejegyeztették s befizetették s a pénzt csak részben fordították a mondott célra vagy arra fordították, de minden terhet kiegyenlíteni nem tudtak s a kispénzü vagy legalább is korlátozott anyagi eszközökkel rendelkező üzletrészesektől a hiányzó összeget megkapni nem tudták. Az így előálló súlyos helyzetben, amely mindig azért volt igen súlyos, mert nemcsak a vállalkozót sujtotta, hanem a többi üzletrész tulajdonost is, az egyedüli kivezető út volt a K. T. 235. §-a. A könnyelmű vagy lelkiismeretlen vállalkozóval szemben épen úgy, mint a fizetni nem tudó taggal szemben az egyetlen fegyver a kilépés volt. Ha ez sikerült úgy, hogy a kilépő tag új megfelelő

³⁾ kötelelki perben a bíró házasságjogi szempontból kvalifikál. „A bontóperben ugyanis a peres felek cselekményei abból a szempontból kerülnek döntés alá, hogy azok alkalmasak-e bontóok megállapítására s ennek megfelelően az egyes cselekmények jelentőségének elbírálásánál nem a büntetőjog, hanem a házassági jog szempontjai az irányadók.” (K. P. III. 2236/1933., J. H. 1934. 245.)

*) Lásd még ugyane tárgyban B. I. cikkét az „Uj jogszabályok”-ról.